

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра економіки, права та управління бізнесом

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова
діяльність» за освітньою програмою «Економіка та
планування бізнесу»

на тему: **«РОЗРОБКА СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ТА
ВІДНОВЛЕННЯ СЕРГІЇВСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ
ГРОМАДИ В УМОВАХ ВІЙНИ»**

Виконавець:

студентка ЦЗВФН

Ясін Лін_____

(підпис)

Науковий керівник:

к.е.н, доцент

Карпов Володимир Анатолійович

(підпис)

Одеса 2024

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Процес децентралізації влади, що розпочався в Україні у 2014 році, призвів до створення об'єднаних територіальних громад, які стали базовим елементом ефективної системи влади в Україні.

Актуальність впровадження системи стратегічного планування на рівні територіальних громад пов'язана з тим, що це визнаний у світовій практиці метод у системі управління територіальними утвореннями, що дозволяє створювати умови та використовувати потенціал місцевих територіальних органів влади, співтовариства, консолідувати зусилля влади та населення для перспективного розвитку громад. Стратегічне планування дозволяє ухвалювати обґрунтовані рішення з урахуванням стратегічних цілей розвитку громади.

Проблеми стратегічного планування розвитку територій розглядалися у наукових працях як зарубіжних, і українських дослідників. Серед вчених відомі роботи таких авторів, як Р. Кемп, Е.Д. Блейклі, М. Портер, Л.С. Шеховцева, А.В. Єрмішина, В.В. Меркушов, В.І. Відянін, Н.В. Сментина, М.В. Степанов, Ю.К. Перський, Н.Я. Калюжнова, К. Кропанцев, А.І. Ковальов, В.А. Карпов, А. Воротнікова, В.М. Парахіна, К.А. Парахін та ін.

Перед Сергіївською територіальною громадою стоять чисельні завдання, серед яких основними є: визначення пріоритетів розвитку громади, формування бюджету громади, забезпечення надання базових послуг її мешканцям, побудова ефективної системи управління ресурсами та інші. Громада повинна також ефективно відповідати й на зовнішні виклики, серед яких варто особливо виділити сучасне становище країни в умовах вторгнення росії на територію, а також підвищення у зв'язку з цим мобільності трудових ресурсів; посилення міжнародної конкуренції за інвестиції та розвиткові ресурси. Для вирішення поставлених завдань та відповіді на ці та інші виклики необхідно забезпечити середньо- та довгострокове планування розвитку територіальної громади.

Головним документом, відповідно до якого буде розвиватися громада, стане Стратегія соціально-економічного розвитку Сергіївської територіальної громади на 2023-2029 роки, яка розроблена на підставі програмних та стратегічних документів загальнодержавного та місцевого значення, законодавства України щодо реформування місцевого самоврядування та регіонального розвитку.

Метою проведення теоретичного та практичного дослідження полягає у правильному виборі основних завдань і розстановці основних пріоритетів економічного і соціального розвитку території та її потенційних можливостей, що обумовлює налагодження взаємодії між представниками влади, громади та бізнесу для вирішення спільних проблем мешканців усіх населених пунктів, які увійшли до складу об'єднаної територіальної громади, виконуючи завдання економічного зростання, підвищення конкурентоспроможності, інвестиційної привабливості та якості життя у громаді завдяки ефективному використанню ресурсів.

Завдання дослідження:

- дослідити поняття стратегії економічного та соціального розвитку громади;
- означити методичні підходи до формування стратегії розвитку громад в Україні;
- виявити особливості реалізації стратегій відновлення розвитку громад у військовий період;
- виявити основні тенденції соціально-економічного розвитку громади;
- визначити сильні та слабкі сторони громади для її перспективного розвитку;
- запропонувати пріоритети соціально-економічного розвитку громади;
- розробити сценарії та етапи реалізації стратегії розвитку Сергієвської територіальної громади;
- позначити напрями комплексного відновлення громади у військовий та післявоєнний час.

Об'єктом дослідження є теоретичні, методологічні та прикладні аспекти формування та реалізації стратегії соціально - економічного розвитку територіальних громад в умовах воїни.

Предметом дослідження є процес розробки стратегії соціально - економічного розвитку Сергієвської територіальної громади в умовах воїни.

Методами дослідження є діалектичний метод пізнання та системний підхід до вивчення економічних явищ; теоретичною базою - положення сучасної економічної теорії, наукові праці українських і зарубіжних учених, присвячені проблемам стратегічного планування. У роботі застосовувались такі спеціальні методи: логічного узагальнення, порівняння, системного аналізу – для уточнення та теоретичного узагальнення, впорядкування понятійного апарату, формування висновків; розрахунково-конструктивний, економіко-статистичний, індексний та порівняння (при аналізі стану та плануванні соціально-економічного розвитку міста); графічний; методи експертних оцінок, SWOT-аналіз; проектний та метод синтезу (для складання стратегічного плану); економіко-математичного моделювання – для математичної інтерпретації та аналізу моделі та інші загальноприйняті методи.

Інформаційна база дослідження була сформована на основі нормативно-законодавчих актів, статистичних матеріалів, розробок вітчизняних та закордонних наукових організацій і вчених, а також результатів власних досліджень.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (52 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 104 сторінках. Основний зміст викладено на 82 сторінках. Робота містить 8 таблиць, 12 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**МЕТОДОЛОГІЯ РОЗРОБКИ СТРАТЕГІЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ**» розглянуто поняття стратегії розвитку територіального утворення, обґрунтовані методичні підходи до формування стратегії розвитку громади, розглянути особливості реалізації стратегій відновлення розвитку громад.

У другому розділі «**ДІАГНОСТИКА УМОВ РОЗВИТКУ СЕРГІЄВСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ (ЕКОНОМІЧНИЙ ПРОФІЛЬ ГРОМАДИ)**» наведено загальна характеристика громади Сергієвської територіальної громади, охарактеризовані основні тенденції соціально-економічного розвитку громади, дана характеристика конкурентних переваг та обмежень розвитку громади.

У третьому розділі «**СТРАТЕГІЧНИЙ ПЛАН ДІЯРОЗВИТКУ ТА ВІДНОВЛЕННЯ СЕРГІЄВСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ В УМОВАХ ВОЇНИ**» обґрунтовані пріоритетні напрями розвитку громади, розроблені сценарії та етапи реалізації Стратегії розвитку Сергієвської територіальної громади, наведені напрями комплексного відновлення громади у військовий та післявоєнний час.

ВИСНОВКИ

Результати проведеного дослідження дозволяють зробити такі висновки:

1. Стратегія виступає сполучною ланкою між цілями розвитку громади та наявними проблемами. Під стратегією розвитку слід розуміти систему дій і рішень органів місцевого самоврядування, представників громадськості та бізнесу щодо вибору, розробки та реалізації стратегії.

2. Розробка стратегії передбачає послідовне проходження трьох фаз: прийняття рішення про необхідність розробки плану, стратегічної фази, під час якої визначаються цілі розвитку на певний період, їх виконавці та партнери та стратегія розвитку. нарешті визначено. розробляється, визначаються завдання і результати для кожного із суб'єктів, засоби і методи зв'язку, контролю тощо та фаза реалізації, на якій реалізується певна стратегія розвитку.

3. У цілому основними функціями управління збалансованим розвитком регіональної соціально-економічної системи, на нашу думку, є такі:

- визначення пріоритетів, цілей, завдань державної політики, спрямованих на забезпечення збалансованого розвитку регіонів;

- розроблення заходів щодо реалізації найбільш оптимального варіанту забезпечення збалансованого розвитку регіонів та їх реалізація;

- координація підприємницької діяльності суб'єктів господарювання (організація, мотивація, стимулювання, інформування);

- моніторинг і контроль за виконанням запланованих заходів щодо забезпечення збалансованого розвитку регіонів та оперативного регулювання кон'юнктури господарювання.

Основним сценарієм реалізації стратегії розвитку всіх без винятку громад в умовах війни є - сценарій виживання у форс-мажорних обставинах, що

обумовлені воєнним станом в державі.

4. Економічний стан громади відповідав довоєнним вимогам, але не в повній мірі влаштовував баченням керівництва громади. Сергіївська територіальна громада в складі Одеської області займає одне з провідних місць у державі щодо наявності сприятливих природно-кліматичних умов, курортно-рекреаційних ресурсів. Лікувальний профіль курортів ТГ – кліматобальнеогрязьовий. Громада характеризується наступними природними лікувальними ресурсами: мінеральні води (МВ); полоїди (лікувальні грязі) та ропаліманів та озер; морське узбережжя; природні об'єкти і комплекси зі сприятливими для лікування, оздоровлення та медичної реабілітації кліматичними умовами. Кліматичні умови області сприятливі для курортно-рекреаційної діяльності. В економіці Сергіївської територіальної громади поєднується кілька галузей господарювання: сільське господарство; лісове господарство та рибне господарство; переробна промисловість; водопостачання; каналізація, поводження з відходами; будівництво; оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів; транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність. Працюють також підприємства з організація харчування; адміністративного та допоміжного обслуговування; державного управління й оборони; соціального страхування; охорони здоров'я та надання соціальної допомоги; мистецтва, спорту, розваги та відпочинку. На території Сергіївської громади розташовані 6 реабілітаційних оздоровчих закладів, які приймають на санаторно-курортне лікування мешканців з України та зарубіжжя. На території громади розташовані 7 санаторіїв, більше 40 пансіонатів, баз відпочинку, дитячих оздоровчих комплексів та таборів. Основна частка зайнятих в економіці громади зосереджена у рекреаційній сфері, далі йде транспортна сфера, комунальна інфраструктура, торгівля та сільськогосподарське вирощування та переробка.

5. Підсумки SWOT-аналізу Сергіївської ТГ дозволили розробити рекомендації з підтримки сильних сторін на основі посилення можливостей ТГ, зменшення впливу слабких сторін і зниження впливу виявлених загроз:

С1 – З метою активізації участі громадськості у постановці та вирішенні питань місцевого економічного розвитку громади (МЕР) необхідно створити на засадах партнерства місцевої влади, підприємців та представників недержавних громадських установ (організацій) постійно діючу робочу групу з МЕР. У відповідному розділі «Стратегії» передбачити компетенції та відповідальність членів робочої групи (РГ) за аналіз стану МЕР та заходів з його суттєвого поліпшення.

С2 – З ціллю розвитку санаторно-курортної та туристичної складових громади створити міський Центр рекреаційного розвитку (ЦРР), основні зусилля, якого мають бути спрямовані на врегулювання правового статусу Будацької коси, присвоєння статусу «курорту» громади, розширення та створення нових туристичних маршрутів, проєктів по облаштуванню зон відпочинку та розвитку зеленого туризму.

С3 – В цілях забезпечення розвитку привабливої діяльності в напрямках спорту, туризму, культури та науки серед молоді, створити міський Центр

розвитку молоді (ЦРМ), передбачивши серед його функціональних обов'язків регулярне проведення евентійних заходів районного, обласного, регіонального, національного та міжнародного рівня. З метою суттєвого покращання якості послуг в індустрії гостинності передбачити формування реєстру місць потенціального розміщення відвідувачів (гостей) громади, активно використовувати природні ресурси громади. Передбачити підтримку проєктів із створенням нових робочих місць для обслуговування (задоволення) потреб Центру розвитку молоді та його відвідувачів.

С4 – З метою поліпшення структури видатків та надходжень місцевого бюджету та забезпечення зростання його обсягів, передбачити в 2024-2029рр. перегляд можливостей формування частки бюджету розвитку громади питомою вагою не менше 15% загального бюджету. Головним критерієм при розгляді та затвердженні проєктів розвитку, ініційованих членами громади, передбачити відповідність пріоритетним напрямкам Стратегії економічного та соціального розвитку громади на період до 2029 року. Серед цих напрямків особливу увагу зосередити на питаннях розвитку санаторно-курортної та туристичної складових громади, підвищення розвитку підприємництва, енергозбереження, економічного використання природних ресурсів, санітарно-екологічного благоустрою громади, створення нових робочих місць та суттєвого покращання інженерно-комунікативної інфраструктури селищ.

С5 – З метою збільшення додаткових надходжень до місцевого бюджету передбачити створення умов, привабливих для розміщення на території громади нових підприємств у рамках планованих проєктів місцевого економічного з додаванням додаткової вартості за рахунок іноземних інвестицій.

8. Аналізуючи соціально-економічний розвиток громади, можна зробити висновок, що головними напрямками (пріоритетами) розвитку соціально-економічного розвитку громади мають стати:

- Розвиток санаторно-курортної та туристичної складових громади - Гостинна громада;
- Відновлення економіки, інвестиції, бізнес- Конкурентоспроможна громада;
- Зростання сільськогосподарського сектору- Ландшафтна громада;
- Енергозбереження, економічне використання природних ресурсів, санітарно-екологічній благоустрій громади- Ресурсноефективна громада;
- Соціальний захист та безпечні умови життєдіяльності мешканців громади- Соціально розвинена громада.

6. Відповідно до алгоритму, розглянутого у першому розділі, а також оцінки економічного та соціального аналізу стану розвитку громади та на основі СВОТ-аналізу, проведеного у другому розділі нами було визначено основні пріоритети та складові стратегії розвитку Сергіївської громади до 2029

року.

7. Можливими сценаріями соціально-економічного розвитку громади до 2029 року є: інерційний (песимістичний) – підтримання існуючого становища, мобілізаційний (реалістичний) – мобілізація зовнішніх і внутрішніх джерел реалізації стратегії, інноваційний (оптимістичний) – залучення інвестиційних ресурсів, впровадження нових інноваційних проектів розвитку. Масштабність і складність цілей і завдань, які необхідно вирішити в процесі реалізації Стратегічних пріоритетів економічного та соціального розвитку Сергіївської ТГ до 2029р., обумовлюють поетапне їх вирішення.

8. В роботі наведені основні напрями комплексного відновлення громади у військовий та післявоєнний час.

9. У кінці роботи у відповідності з етапами та сценаріями реалізації Стратегії розроблені цільові індикатори Стратегії економічного та соціального розвитку Сергіївської ТГ .

АНОТАЦІЯ

Ясін Лін. «Розробка стратегії розвитку та відновлення Сергіївської територіальної громади в умовах війни».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» за освітньою програмою «Економіка та планування бізнесу». Одеський національний економічний університет. Одеса, 2024.

Розглянуто поняття та особливості розробки соціально-економічного розвитку громади, методичні підходи щодо аналізу та прогнозування потенціалу громади, можливі сценарії реалізації стратегії розвитку громади.

Надано загальну оцінку стану соціально-економічного розвитку Сергіївської територіальної громади в умовах російської агресії, наведено опис руйнувань та пошкоджень майна громади та її мешканців.

Визначено основні напрями комплексного відновлення громади, розроблено стратегічний план дій розвитку та сценарії реалізації стратегії соціально-економічного розвитку громади.

Ключові слова: територіальна громада, стратегія, пріоритети, план дій, інструменти місцевого розвитку, сценарії розвитку.

ANNOTATION

Yasin Lin. «Development of a strategy for the development and restoration of the Serhiyiv territorial community in the conditions of war».

Qualifying work for a bachelor's degree in specialty 076 "Entrepreneurship, trade and exchange activities" for the educational program «Economics and Business Planning». - Odessa National Economic University. Odessa, 2024.

Concepts and features of development of socio-economic development of the community, methodical approaches to the analysis and forecasting of the potential of the community, possible scenarios of implementation of the community intelligence strategy are considered.

A general assessment of the state of socio-economic development of the Sergiev Territorial Community in the conditions of Russian aggression is given, a description of the destruction and damage to the property of the community and its residents is provided.

The main directions of the complex restoration of the community were determined, a strategic plan of development actions and scenarios for the implementation of the community's socio-economic development strategy were developed.

Keywords: territorial community, strategy, priorities, action plan, local development tools, development scenarios.